

اشارات سازمان بهزیستی

راهنمای آموزش خانواده (ویژه مشاور)

درمان بیماریهای قلبی اختلالات مصرف مواد محرک و شیشه
برای درمانی ماتریکس

توسط: مؤسسه ماتریکس آمریکا

با مقدمه دکتر همایون هاشمی
رئیس سازمان بهزیستی کشور

ترجمه:

دکتر فرید براتی سده — حسن هاشمی میناباد

مرکز توسعه پیشگیری
معاونت پیشگیری و درمان اعتیاد

عنوان و نام پدیدآور: راهنمای آموزش خانواده (ویژه مشاور): درمان سرپایی عمقی اختلالات اعتیاد به مواد محرک و شیشه برنامه درمانی ماتریکس/توسط {مرکز درمان سوء مصرف مواد(ایالات متحده)}؛ مترجمان: فرید براتی سده، حسن هاشمی میناباد؛ با مقدمه همایون هاشمی؛ {به سفارش} مرکز توسعه پیشگیری، معاونت پیشگیری و درمان اعتیاد.

مشخصات نشر: تهران: سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۶۸ص؛ ۲۲۵×۲۹ س.م.

شابک: ۳-۰۹-۵۶۹۶۰۰۶-۹۷۸ (دوره) ۳-۱۲-۶۵۶۹۶۰۰-۹۷۸.

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: Counselor's Family Education Manual: Matrix Intensive Outpatient Treatment for People With Stimulant Use Disorders.

عنوان دیگر: درمان سرپایی عمقی اختلالات اعتیاد به مواد محرک و شیشه برنامه درمانی ماتریکس.

موضوع: داروها -- سوء استفاده -- درمان -- دستنامه ها.

موضوع: داروها -- سوء استفاده -- مشاوران -- دستنامه ها.

شناسه افزوده: براتی سده، فرید، ۱۳۴۲ -- مترجم.

شناسه افزوده: هاشمی میناباد، حسن، ۱۳۴۲ -- مترجم.

شناسه افزوده: هاشمی، همایون، مقدمه نویس.

شناسه افزوده: مرکز درمان سوء مصرف مواد (ایالات متحده).

شناسه افزوده: توسعه اعتیاد ماتریکس

شناسه افزوده: Center for Substance Abuse Treatment (U.S.).

شناسه افزوده: معاونت توسعه پیشگیری و درمان اعتیاد

شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور.

رده بندی کنگره: PC ۵۶۲-۰۶ ۲۳۱۳۹۲

رده بندی دیویی: ۶۱۶

شماره کتابشناسی ملی: ۱۴۳۴۹

راهنمای آموزش خانواده (ویژه مشاور)

ترجمه: دکتر فرید براتی سده - حسن هاشمی میناباد

ناشر: سازمان بهزیستی کشور

مجری: گروه انتشارات روابط عمومی و امور بین الملل

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: اهدایی

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۹	پیش‌گفتار
	فصل اول: مقدمه‌ای بر رویکرد و بسته آموزشی درمان سرپایی عمقی اختلالات مصرف مواد
۱۳	محرك و شیشه به روش ماتریکس
۱۴	پیش‌زمینه
۱۴	رویکرد درمان سرپایی عمقی ماتریکس
۱۴	نگاهی کلی
۱۵	بخش‌های برنامه
۱۷	جلسات فردی / مشترک با خانواده و عزیزان
۱۷	گروه مهارت‌های بهبودی اولیه
۱۸	گروه پیش‌گیری از بازگشت
۱۸	گروه آموزش خانواده
۱۹	گروه حمایت اجتماعی (تداوم مراقبت)
۱۹	نقش مشاور
۲۰	بسته آموزشی درمان سرپایی عمقی ماتریکس
۲۱	مقدمه‌ای بر گروه آموزش خانواده
۲۱	نمای کلی
۲۳	اهداف گروه آموزش خانواده
۲۴	شکل و ماهیت گروه

۲۴	ارائه پاورپوینت
۲۴	بحث گروهی چند خانواده‌ای
۲۴	میزگرد
۲۴	رهنمودهای کلی
۲۵	قبل از هر جلسه
۲۵	در طول جلسه
۲۵	یادداشت‌ها
۲۷	فصل دوم: خلاصهٔ جلسات گروه آموزش خانواده
۲۸	جلسه ۱: جرقه‌های آغاز و وسوسه مصرف مواد (ارائه پاورپوینت)
۳۶	جلسه ۲: الکل و بهبودی (ارائه پاورپوینت)
۴۴	جلسه ۳: بهبودی (میزگرد)
۴۵	جلسه ۴: مت آمفتامین و کوکائین (ارائه پاورپوینت)
۵۴	جلسه ۵: نقشه گنج بهبودی (ارائه پاورپوینت)
۶۷	جلسه ۶: مبارزه با احتمال بازگشت به مصرف مواد (بحث گروهی چندخانواده‌ای)
۶۸	جلسه ۷: مواد شبه افیونی و مواد پاتوقی (ارائه پاورپوینت)
۷۸	جلسه ۸: نقش خانواده‌ها در بهبودی (ارائه پاورپوینت)
۸۸	جلسه ۹: اعتمادسازی (بحث گروهی چندخانواده‌ای)
۸۹	جلسه ۱۰: ماری جوانا (ارائه پاورپوینت)
۹۴	جلسه ۱۱: زندگی با اعتیاد (بحث گروهی چندخانواده‌ای)
۹۵	جلسه ۱۲: دام‌های سر راه ارتباطات (بحث گروهی چندخانواده‌ای)
۱۰۱	فصل سوم: کاربرگ‌های گروه آموزش خانواده
۱۵۷	پیوست الف: طرح ارزیابی درمان مت آمفتامین و شیشه
۱۵۹	پیوست ب: ملاحظات در مورد تسهیل کار گروه
۱۶۱	پیوست ج: فهرست اختصارات
۱۶۳	پیوست و: کتابنامه

نگاشته‌های جدی را هم در سطح مسئولان و سیاست‌گذاران و هم خانواده‌ها ایجاد کرده است. براساس آخرین یافته‌های علمی، هم‌اکنون شیشه در رتبه دوم مواد مصرفی در کشور قرار دارد که با توجه به پیامدهای ناگوار آن، ضرورت توسعه مسئولانه و همه‌جانبه به درمان آن را جدی‌تر می‌کند. این در حالی است که متأسفانه در میان آحاد مردم و حتی در بین بخش‌هایی از اقشار تحصیل‌کرده هنوز هم باورهای نادرست و خطا درباره شیشه و مواد محرک کم نیست. از سوی دیگر، با توجه به افزایش روند مصرف مواد محرک، سامانه درمان اعتیاد کشور توان هماهنگی با حجم فزاینده خانواده‌ها و افرادی که خواهان دسترسی به خدمات

برآوردهای بین‌المللی حاکی از این است که مصرف مواد محرک در جهان روندی رو به افزایش داشته است. این مواد که تأثیر ژرفی بر دستگاه عصبی انسان دارند مشکلاتی برای جامعه و خانواده‌ها و خود مصرف‌کننده‌ها ایجاد می‌کنند. پرخاشگری زایدالوصف و خشم و خشونت نسبت به دیگران و حتی قتل و جنایت، رفتارهای پرخطر آنی و تکانه‌ای، بدبینی به همسر و اعضای خانواده و..... از جمله تبعات مصرف این مواد در جوامع امروزی اند.

در کشور ما نیز تغییر روند مصرف از الگوهای سنتی به سمت مواد جدید روانگردان و از جمله محرک‌ها که در افواه عمومی از آنها به عنوان شیشه یاد می‌شود،

میناباد به سبب تقبل زحمت همکاری در ترجمه مناسب و شایسته متون فوق و با تقدیر از همکاران معاونت پیشگیری درمان اعتیاد مرکز توسعه پیشگیری بویژه آقای دکتر فرید براتی سده، امیدوارم که این گام شایسته با پیمودن قدمهای بعدی به کنترل و کاهش مصرف مواد محرک و رفع دغدغه‌های خانواده‌های عزیز و مسئولان محترم کشور بینجامد و موجبات شکوفایی و بالندگی نسل نو و جوان جامعه‌مان گردد.

دکتر همایون هاشمی

رئیس سازمان بهزیستی کشور

درمانی در این زمینه‌اند را نیافته است. درمانگران آموزش‌های کافی و بسنده‌ای در این باره دریافت نکرده و نه در زمینه پیشگیری علمی و اطلاع‌رسانی، رسانه‌ها و اقدام درخور و شایسته‌ای انجام گرفته است.

به همین دلیل تا مدتی پیش حتی یک متن جدی درباره درمان مواد محرک (شیشه) به زبان فارسی که راهنمای درمانگران و فعالان امر ارائه خدمات درمان اعتیاد باشد، وجود نداشت. البته از سال گذشته در این زمینه تلاش‌هایی شده است که از جمله آنها می‌توان به ترجمه یا بازنویس منابع علمی در قالب بسته‌های آموزشی برای درمانگران اشاره کرد. سازمان بهزیستی کشور بعنوان بزرگ‌ترین شبکه پیشگیری و درمان و کاهش آسیب اعتیاد و خدمات مشاوره و درمانی و ارائه مداخلات در آسیب‌های اجتماعی کشور است. قبل با درک این ضرورت مبادرت به انتخاب و تألیف ترجمه منابع علمی لازم در این باره کرده است؛ بر این اساس این منابع که ترجمه و برگردان متن کامل آن به فارسی لازم و ضروری می‌نمود، «راهنمای درمان مواد محرک ماتریکس» است که در درمان مواد محرک (شیشه) از کارآمدی بالایی برخوردار است. خدا را شاکرم که این مهم یعنی ترجمه کامل راهنمای درمان با تلاش همکاران ساعی‌ام در مرکز توسعه پیشگیری سازمان (معاونت پیشگیری و درمان اعتیاد) محقق شده است و حاصل کار اینک در چند جلد برای استفاده درمانگران مراکز درمان اعتیاد اعم از مراکز سرپایی، مراکز اقامتی میان‌مدت، مراکز TC و نیز مراکز مشاوره و مداخلات روان‌شناختی فراهم گشته است. ضمن تشکر از جناب آقای کاظم نظم‌ده ریاست محترم مرکز توسعه پیشگیری سازمان و نیز جناب آقای حسن هاشمی

افزایش دانش و مهارت‌های تخصصی درمانگران و فعالان در زمینه درمان محرک‌ها و متامفتامین‌ها (شیشه) این بخش‌ها در این باره الگو (مدل)های درمانی مناسبی تهیه و آماده شده است که در گوشه و کنار کشور ما هم در دسترس و بازتوانی اعتیاد از آنها استفاده می‌شود.

یکی از اصلی‌ترین الگوهای درمان سوءمصرف و وابستگی به مواد محرک، الگوی «درمان سرپایی عمقی ماتریکس» است که توسط موسسه ماتریکس تدوین و در قالب یک بسته چهارجلدی عرضه گشته است. از زمان تهیه این مجموعه تاکنون همواره بخش‌هایی از محتوای آن در کشور ما ترجمه و یا با توجه به ساختار و

در سال‌های اخیر مصرف مواد روان‌گردان و به‌ویژه مواد محرک و از جمله متامفتامین‌ها که در افواه عمومی به «شیشه» یا «کریستال» معروف شده‌اند، افزایش یافته است. اگر در گذشته مصرف انواع متفاوت مواد مخدر موجب دغدغه و اشتغال خاطر مسئولان و خانواده‌ها بود، امروزه مصرف محرک‌ها باعث نگرانی‌های جدی‌گشته است. در این میان آنچه بر ابعاد این نگرانی‌ها می‌افزاید دشواری و پیچیدگی‌های بیشتر موجود در فرایندهای درمانی سوءمصرف و وابستگی به مواد محرک است. شرایط فوق یک ضرورت اصلی را بیش از پیش در معرض دید صاحب‌نظران و دستگاه‌های مسئول قرار داده است و آن همانا ضرورت

محتوای آن جزوات یا مطالبی از روی آن نوشته شده یا تلاش‌هایی برای بومی‌سازی آن به عمل آمده است. اما نکته اینجاست که هیچگاه متن کامل مجموعه چهارجلدی به زبان فارسی در اختیار درمانگران قرار نگرفته است.

مرکز توسعه پیشگیری و درمان اعتیاد سازمان بهزیستی کشور (معاونت پیشگیری و درمان اعتیاد) در راستای اهداف سازمانی خود یعنی تلاش جهت افزایش و ارتقای سطح دانش تخصصی در حیطه‌های مرتبط و استفاده از آخرین دستاوردهای علمی در پیشگیری و درمان اعتیاد، توجه به ضرورت دسترسی و تجهیز درمانگران اعتیاد به شیوه‌ها و فنون روزآمد و کارآمد درمان مواد، مبادی ترجمه متن کامل بسته «درمان ماتریکس» نمود. در این مسیر استاد ارجمند جناب آقای حسن هاشمی میناباد مترجم این بسته و توانا و عضو محترم هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک با سازمان بهزیستی و معاونت پیشگیری و درمان اعتیاد همکاری و همیاری نمودند که وظیفه خود می‌دانم از ایشان و تلاش ارزنده ایشان سپاسگزاری و تشکر نمایم. درباره این ترجمه تذکر دو نکته لازم است: (۱) بسیاری از مترجمان اصطلاح "intensive" را در عنوان بسته راهنمای مذکور به «فشرده» ترجمه کرده‌اند. اصطلاح «فشرده» به معنای خلاصه کردن و در هم جمع کردن است اما کسانی که بسته ماتریکس را مطالعه کرده‌اند یا آن را در درمان به کار برده‌اند به خوبی می‌دانند که از اتفاق این مجموعه درمانی هر چه باشد «فشرده» نیست؛ تعدد جلسات، ساختار نظام‌مند درمان و شکل آمیزه‌ای آن (شامل ترکیبی از فنون حاصل از رویکردهای متنوع پیشگیری از بازگشت / عود مصرف

مواد، رفتاری-شناختی، آموزش روانی، خانواده‌درمانی و برنامه‌های حمایتی و همیاری ۱۲ گامی) همگی موید این نظر است. آنچه از این بسته به ذهن متبادر می‌شود در درجه اول ژرف‌نگری و عمق آن است و به همین دلیل و از آنجا که یکی از معانی واژه "intensive" «عمیق» یا «عمقی» هم هست، مترجمان تصمیم گرفتند تا در عنوان برگردان فارسی کلمه "intensive" را «عمقی» بگذارند.

(۲) و باز همان‌گونه که از عنوان مجموعه هم مشخص است این بسته درمانی برای استفاده در درمان سرپایی است. ولی تجربه همکاران درمانگر در ایران حاکی است که چه بسا در مقاطعی از فرایند درمان لازم باشد تا مصرف‌کنندگان مواد محرک («شیشه») از خدمات درمان‌های اقامتی هم برخوردار شوند. بنابراین هرچند مجموعه ماتریکس اصولاً نوعی درمان سرپایی برای سوء مصرف‌کنندگان مواد محرک است، در مراکز اقامتی (اعم از مراکز اقامتی کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت) هم قابلیت استفاده و کاربرد دارد.

معاونت پیشگیری و درمان اعتیاد وظیفه خود می‌داند از حمایت‌ها و مساعدت‌های جناب آقای دکتر همایون هاشمی ریاست محترم سازمان بهزیستی کشور که همواره برای این بسته جدی‌تر به پیشگیری و درمان اعتیاد در کشور و ویژه درمان مواد محرک تاکید دارند و نیز از جناب آقای دکتر کاظم نظم‌ده ریاست محترم مرکز توسعه پیشگیری و درمان اعتیاد سازمان تقدیر و تشکر نماید. بی‌شک حمایت‌های این مسئولان بزرگوار زمینه لازم را برای عرضه این دستاورد فراهم آورده است. همچنین از زحمات و مساعی جناب آقای مختار صحرانی که مدیریت چاپ و

در پایان از کلیه همکاران و درمانگران محترم که این مجموعه را مطالعه یا در خلال درمان سوء مصرف و وابستگی به مواد محرک از آن بهره می‌جویند تقاضا دارم تا خطاها و نقایص کار را بر ما بخشیده و هرگونه پیشنهاد یا نقدی در این باره دارند با این معاونت در میان بگذارند.

دکتر فرید براتی سده

معاون پیشگیری و درمان اعتیاد

تولید مجموعه حاضر را برعهده داشته‌اند و نیز سرکار خانم صبورا شمسائی به سبب زحمات ارزنده ایشان در صفحه‌آرایی و آماده‌سازی متن‌ها و نیز از جناب آقای علی نجفی مدیر محترم انجمن غیردولتی مدیران جوان که همیار مترجمان بودند تقدیر و تشکر می‌کنم و از خداوند منان برای کلیه این عزیزان توفیق، سلامت، بهروزی و شادکامی آرزو دارم.